

Σύγχρονα Θέματα Διεθνούς Πολιτικής

Μάθημα 11ο: Το Δίκαιο της Θάλασσας: Βασικές Αρχές

Ιωάννης Παπαγεωργίου, Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών, ΑΠΘ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μάθημα 11^ο

Το Δίκαιο της Θάλασσας : Βασικές Αρχές

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η ιστορική εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας.
2. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS – Montego Bay Convention).

Σκοποί ενότητας

- Ανάλυση της γέννησης και της συγκρότησης του Δικαίου της Θάλασσας από τον 17^ο αιώνα έως και τις μέρες μας.
- Μελέτη των βασικών στοιχείων της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS – Montego Bay Convention).

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1^η Ενότητα

Η ιστορική εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας

Γένεση του Δικαίου της Θάλασσας

- Εθιμικό δίκαιο – Η αρχή της ελευθερίας των θαλασσών 17^{ος} αιώνας:
 - Mare liberum.
 - Χωρικά ύδατα (αιγιαλίτις ζώνη) : 3 ναυτικά μίλια – cannon shot rule).
 - Διάσωση στη θάλασσα.
 - Δικαίωμα κτήσης του σκάφους που σώζεις.
 - Δικαίωμα ελεύθερης ναυσιπλοΐας.
 - Αβλαβής διέλευση (*not prejudicial to the peace, good order or security of the coastal State*).

Το δίκαιο της θάλασσας στον 20^ο αιώνα

- Ζητήματα αλιείας στις παράκτιες περιοχές.
- Ρύπανση θαλασσών.
- Ανταγωνισμός ναυτικών δυνάμεων (επιφάνεια και υποβρύχια).
- Σταδιακή δυνατότητα εκμετάλλευσης βυθού και υπεδάφους πυθμένα.
- Διαμορφώνεται η έννοια της υφαλοκρηπίδας (continental shelf).

Η ανάγκη για πολυμερή προσέγγιση

- 1945. Μονομερής ανακήρυξη από Τρούμαν κυριαρχίας ΗΠΑ → υφαλοκρηπίδα.
- 1947: ν/αμερικανικές χώρες → ζώνη 200 μιλίων.
- Επέκταση χωρικών υδάτων.
- Υποθαλάσσια εξόρυξη πετρελαίου/ορυκτών
→ ΕΜΠΛΟΚΗ ΟΗΕ.

Η εμπλοκή του ΟΗΕ 1/2

- 1949: Επιτροπή διεθνούς Δικαίου → ρύθμιση διεθνών υδάτων (high seas).
- 1^η Διάσκεψη ΟΗΕ για τη θάλασσα (1958) → 5 κείμενα
 - χωρικά ύδατα και συνορεύουσα ζώνη,
 - διεθνή ύδατα,
 - υφαλοκρηπίδα,
 - διατήρηση έμβιου πλούτου,
 - Προαιρετικό πρωτόκολλο για υποχρεωτικό διακανονισμό.

Η εμπλοκή του ΟΗΕ 2/2

- 2^η Διάσκεψη ΟΗΕ για τη θάλασσα (1960) → αναβολή αποφάσεων.
- Εμφάνιση δυνατοτήτων εκμετάλλευσης υπεδάφους θάλασσας
- → νέα διεθνής διάσκεψη για ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ.

2^η Ενότητα

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS – Montego Bay Convention)

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS – Montego Bay Convention)

- Ψήφισμα 3067 (XXVIIIτης Γ.Σ. ΟΗΕ 16.11.1973.
- Νέα Υόρκη 12/1973 – Montego Bay 10/12/1982.
- Θέση σε ισχύ 16/11/1994 ('1 έτος μετά την κύρωση από το 60^ο κράτος).
- 167 χώρες την έχουν κυρώσει.
- Εκτός: ΗΠΑ, Τουρκία, Ισραήλ, Βενεζουέλα, Περού, Συρία...
- Ελλάδα 21/7/1995.

Τα βασικά στοιχεία της σύμβασης

- Εσωτερικά ύδατα (λιμένες, λιμνοθάλασσες)
- Χωρικά ύδατα
- Συνορεύουσα ζώνη
- Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
- Ειδικό καθεστώς στενών
- Ειδικό καθεστώς αρχιπελαγικών κρατών
- Το καθεστώς του διεθνούς βυθού
- Επίλυση διαφορών
- Ειδικές περιοχές (Αρκτική, Ανταρκτική)

Χωρικά Ύδατα

- Η έννοια των εσωτερικών υδάτων
- Χωρικά ύδατα (έδαφος του κράτους – κυρίαρχο δικαίωμα χρήσης και εκμετάλλευσης)
- <12 ν.μ
- Δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης (innocent passage).

Συνορεύουσα Ζώνη

- Περιορισμένα δικαιώματα (λιμενικό, αστυνόμευση, hot pursuit)
- <24 ν.μ από τις ακτές (μπορεί και >12 ν.μ. Αν τα χωρικά ύδατα είναι <12 ν.μ)
- Συνολικά χ.υ. Και σ.ζ. =< 24 ν.μ.
- Δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης (innocent passage)
- Δικαίωμα παρέμβασης του παράκτιου κράτους για εφαρμογή φορολογικής, τελωνειακής, υγειονομικής και μεταναστευτικής νομοθεσίας.

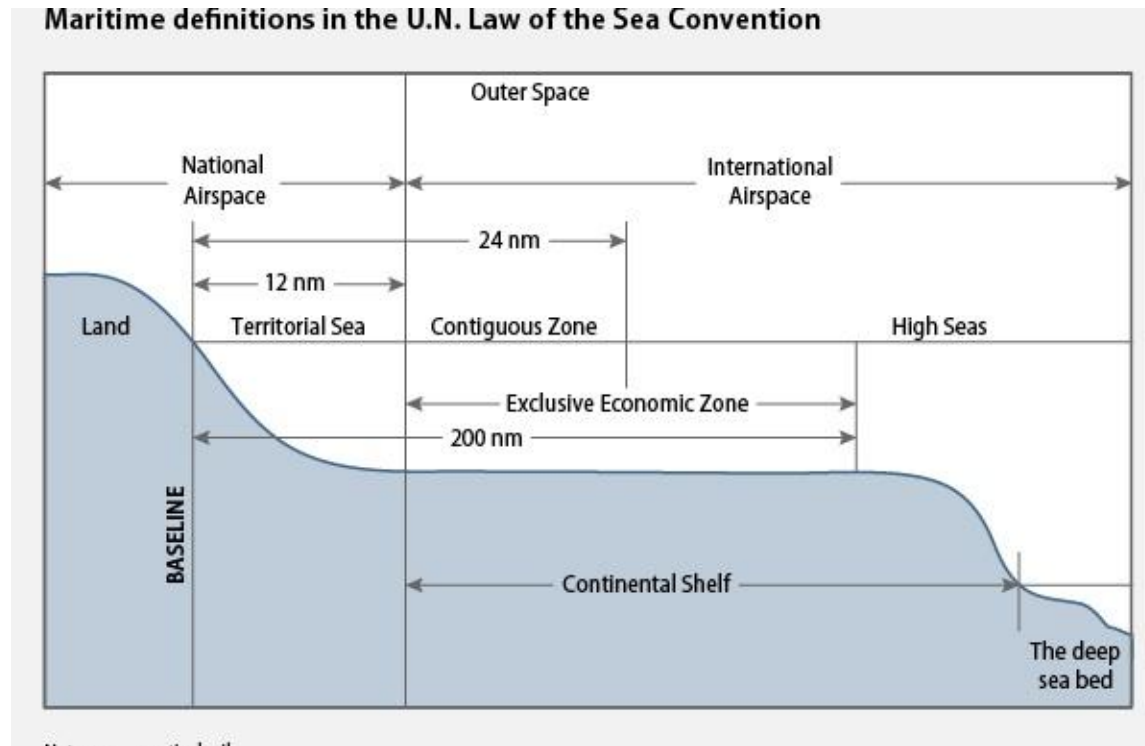

Αρχιπελαγικά Κράτη

- (Ινδονησία, Φιλιππίνες ΟΧΙ χώρες με νησιά)
- Τα χωρικά ύδατα διαμορφώνονται από ευθεία γραμμή μεταξύ των πλέον εξωτερικών γραμμών των νησιών ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΣΤΕΝΗ ΕΓΓΥΤΗΤΑ (in close proximity) μεταξύ τους (πάλι <12 ν.μ.).
- Τα χωρικά ύδατα περιλαμβάνουν δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης ΚΑΙ θαλάσσιους διαδρόμους και διαδρόμους εναέριας κυκλοφορίας για ταχεία και συνεχή κυκλοφορία.

Ναυτικοί ορισμοί

Πηγή: US Navy, *The Commander's Handbook on the Law of Naval Operations* (2007),
<https://www.americanprogress.org/issues/security/news/2012/06/12/11698/chinas-rise-is-a-big-reason-to-ratify-the-law-of-the-sea-convention/>

Το ειδικό καθεστώς των Στενών

- Από τα πιο δυσχερή θέματα
- Νέα έννοια **πλους διέλευσης** (Transit passage): δικαίωμα σε ακώλυτη ναυσιπλοΐα και υπερπτήση
- Χωρίς καθυστέρηση
- Χωρίς απειλή.

Αποκλειστική οικονομική ζώνη

- Η πέραν και παρακείμενη της χωρικής θάλασσας περιοχή.
- Ειδικό νομικό καθεστώς.
- Κυριαρχικά δικαιώματα.
- Δικαιώματα εγκατάστασης κατασκευών, επιστημονική έρευνα, προστασία του περιβάλλοντος.
- Διατήρηση των ζώντων πόρων.
- Δεν εκτείνεται πέραν των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας.

Κυριαρχικά δικαιώματα στην ΑΟΖ

- εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων, ζωντανών ή μή, των υπερκειμένων του βυθού της θάλασσας υδάτων, του βυθού της θάλασσας και του υπεδάφους αυτού,
- άλλες δραστηριότητες για την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ζώνης, (παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους).

Οριοθέτηση ΑΟΖ

- μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές
- κατόπιν συμφωνίας
- με βάση το διεθνές δίκαιο (άρθρο 38 του καταστατικού του διεθνούς δικαστηρίου)
- σκοπός: η επίτευξη δίκαιης λύσης.
- Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία σε εύλογο χρονικό διάστημα →, διαδικασίες μέρους XV.

Υφαλοκρηπίδα 1/2

- Ο θαλάσσιος βυθός και το υπέδαφός του
- που εκτείνεται πέραν της χωρικής του θάλασσας καθ' όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου του εδάφους μέχρι του εξωτερικού ορίου του υφαλοπλαισίου
- ή σε μια απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης

Υφαλοκρηπίδα 1/2

- Το υφαλοπλαίσιο είναι
 - Υφαλοκρηπίδα
 - Υφαλοπρανές
 - Ωκεάνιο ανύψωμα
- Πέραν αυτών εκτείνεται η ωκεάνια άβυσσος.

Δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα

- Κυριαρχικά δικαιώματα προς το σκοπό της εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων αυτής.
- Αποκλειστικά δικαιώματα.
- Ελευθερία ναυσιπλοΐας και υπερπτήσης.
- Πληρωμή για την εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας πέραν των 200 ν.μ. στις διεθνείς αρχές.

Οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας

- κατόπιν συμφωνίας με βάση το διεθνές δίκαιο
- Αρχές της
 - Ευθυδικίας
 - Επιείκειας
 - Μέσης γραμμής
 - Πλάγιας γραμμής.

Καθεστώς νησιών

- Τα νησιά έχουν χωρική θάλασσα, συνορεύουσα ζώνη, αποκλειστική οικονομική ζώνη και υφαλοκρηπίδα.
- Οι βράχοι οι οποίοι δεν μπορούν να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση ή δική τους οικονομική ζωή, δεν θα έχουν αποκλειστική οικονομική ζώνη ή υφαλοκρηπίδα.

Κλειστές και ημίκλειστες θάλασσες

- Κόλπος, λεκάνη ή θάλασσα που περιβάλλεται από δύο ή περισσότερα κράτη και που συνδέεται με άλλη θάλασσα ή με τον ωκεανό με στενό δίαυλο, ή που αποτελείται καθ' ολοκληρίαν ή κυρίως από τις χωρικές θάλασσες ή τις αποκλειστικές ζώνες δύο ή περισσότερων παράκτιων κρατών.
- Τα κράτη που συνορεύουν με κλειστή ή ημίκλειστη θάλασσα πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους στην άσκηση των δικαιωμάτων τους και την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Η Περιοχή (the zone)

- Κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας,
- Κανένα κράτος δεν μπορεί να διεκδικήσει ή να ασκήσει κυριαρχία ή κυριαρχικά δικαιώματα επί οποιουδήποτε τμήματος της περιοχής ή των πόρων της,
- κανένα κράτος ή φυσικό ή νομικό πρόσωπο δεν μπορεί να ιδιοποιηθεί οποιοδήποτε τμήμα της.
- Αναπαλλοτρίωτοι πόροι.
- Υποχρέωση συμμόρφωσης και ευθύνη σε περίπτωση ζημιών.

Επίλυση διαφορών

- Υποχρέωση επίλυσης διαφορών με ειρηνικά μέσα,,
- Με επιλογή των μερών
- Δικαιοδοσία διεθνούς δικαίου
 - Διεθνές Δικαστήριο δικαίου Θάλασσας,
 - Διεθνές Δικαστήριο Χάγης,
 - Διαιτησία,
 - Άλλοι τρόποι

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιωάννης Παπαγεωργίου. «Σύγχρονα Θέματα Διεθνούς Πολιτικής. Το Δίκαιο της Θάλασσας: Βασικές Αρχές». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS245/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος 11^ο Μαθήματος

Επεξεργασία: Γαβριέλα Λ. Μαζαράκη
Θεσσαλονίκη,
Χειμερινό Εξάμηνο 2014 – 2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

